

Românizarea școlilor ardeleni

Repararea unei lovituri de grație date românilor din săcuime. Reformele școlare ce se așteaptă. Liceele evrești. Licee maghiare neregulate.

Urmărind dela început politica școlară în Ardeal, a guvernului liberal, am prevăzut încă din primele zile că putem aștepta dela ea repararea multor greșeli ale primelor guvernări ale României întregite. Constatarea aceasta ne-a mulțumit pe mulți cari în loc să vedem reparându-se nedreptățile trecutului, nivelându-se proporționat situația culturală a minorităților față de situația noastră, am văzut școlile minoritare dublându-și sub români numărul, fără să ceară vr'o încuviințare, ci numai mulțumindu-se să anunțe înființarea unei noi școli. Ne-am trezit astfel cu Universități clandestine, cu licee, cari serviau numai propaganda Budapestei. Iar constatarea făcută în legătură cu politica școlară de astăzi a României, a venit să ne aducă nu numai perspectiva unei reparări a acestei greșeli, ci tot atunci și a greșelii și mai mari ce s'a făcut numai zilele trecute: aceea a înființării de școli ungurești, de stat, în comunele din săcuime în cari elementul românesc este dela 30—70 la sută.

N'am văzut deci ceva antiumanitar în închiderea școlilor ungurești, cari complotau contra noastră. Dimpotrivă. Și la fel salutăm măsurile ce s'au adus săptămâna aceasta în privința școlilor minoritare.

Limba românească în școlile statului.

Conferința școlară întrunită săptămâna aceasta la București a hotărât introducerea limbii românești în toate școlile statului. Aceasta înseamnă, că se va repara lovitura de grație dată românilor din Săcuime, cărora li-s'au înființat școli de stat cu limba de predare maghiară. Iar în privința celorlalte școli minoritare, înseamnă că ne-am dat seama, că nu poate statul român să finanțeze școli în cari se face cultură antiromânească.

Improprietățile vitejilor

Titlul acestor rânduri este dintr'o telegramă din Ungaria, unde reforma agrară se face numai pentru acei cari s'au distins în ultimele războaie ungare și mai cu seamă în războiul contra noastră. Nu se improprietăresc acolo decât acești viteji — iar numărul celor improprietați până astăzi trece de 200. Dacă însă s'au improprietat așa puțini, este pentru că nu li-se dă ca vitejilor noștri, câte șase iugăre, ci peste o sută de om, din pământurile dăruite în acest scop de marii latifundiați.

Nu avem de gând să ne ocupăm aci de propaganda ce-o servesc aceste improprietați de idei de revanșă. Amintim în treacăt, că fiecare improprietație (mai bine zis: înobilare) se face cu tot fastul; vin la fața locului: guvernatorul Horthy, miniștrii, toate autoritățile și se țin discursuri contra vecinilor Ungariei.

Ceeace trebuie să ne preocupe în legătură cu aceste improprietați este cu totul altceva. La noi nici celor cari s'au distins mai mult în război și cari și astăzi fac armata, nu li-s'a dat un singur petec de pământ. Vorbim despre acei 150 decorați cu ordinul Mihai Viteazul, cari sunt întru chipul vitejiei românești în războiul de întregire a neamului. Toți aceștia au salvat si-

Noua dispozițiune față de liceele minoritare.

Odată cu aceasta, după informațiile ce le avem, se va lua o seamă de noi măsuri față de liceele ungurești înființate sub români și cari funcționează fără autorizație. Aceste, de vremece nu funcționează legal, vor fi închise, neavând nici un drept de existență.

O altă dispozițiune privește școlile ordinelor călugărești. Aceste potrivit uzanței din toată lumea, vor învăța numai în limba statului, vor primi numai elevi de un sex, după cum și profesorii nu vor putea fi de ambele sexe. Odată cu aceasta s'a interzis cu începere din anul școlar viitor înscrierea elevilor altor religii în școlile susținute de o confesiune.

Chestia liceelor evrești.

Dovedindu-se că cele patru licee evrești din Ardeal înființate sub guvernul Averescu, fac numai propagandă soviniștă maghiară, și că se împotrivesc mereu hotărârilor guvernului, s'a hotărât să li-se facă o serie de restricțiuni. Astfel săptămâna aceasta s'a adus la cunoștința liceului Tarbut din Cluj, că i-s'a ridicat dreptul de publicitate. Așteptăm ca această măsură să se ia și față de celelalte licee evrești, mai cu seamă că la unele din ele se face nu numai operă subversivă panmaghiară, ci și de alt ordin. Ne referim la o comunicare a organului liberal din Cluj, care acum câteva luni ocupându-se de liceele evrești, pomenia că unul din ele e condus de oameni cari au organizat armata lui Bela Kun.

Cu aceste reforme începute, așteptăm ca noul an școlar să ne aducă nivelarea care trebuia făcută încă în 1919. Oricât de târziu, ea nu este încă prea târzie, chiar dacă am mai fi amenințați odată cu Liga Națiunilor.

tuafii grele, au asigurat victoria, România-Mare, iar ca răsplată nu li-s'a dat decât o decorație, pentru care nu li-se plătește nimic. Atâta tot — nu'i vorbă, din punct de vedere moral e mult — pentru salvarea unei situații în cel mai mare război al nostru.

Vorbiam deunăzi cu unul dintre aceștia, care și-a exprimat nedumirea, că reforma agrară care a favorizat în afară de țărani pe o mulțime de neîndreptățiți, n'a avut nici un cuvânt pentru ei. Cu toatăcă ei întâii, meritau un loc de casă, unde să și trăească mai în tihnă zilele ce le mai au.

Am adus exemplul Ungariei, pentru că este strălucit. Cel puțin acest exemplu l-am putea urma și noi. Nu se gândește Ministerul, ce propagandă națională ar fi inaugurarea unei căsicioare a unuia sau altuia dintre cei mai mari viteji ai războiului pentru eliberarea tuturor românilor?

Dar știm, că ceeace dorim, nu va avea răsunet. De aceea o și spunem numai în treacăt; oricum, este prea mult în România o răsplată pentru unii care o merită.

Noua Constituțiune votată de Adunările Naționale Constituante, sancționată și promulgată în ziua de 28 Martie 1923, se află de vânzare la *Librăria Anca, Cluj. O broșură Lei 6.*

Revista ziarelor

— „Albina“, organul uniților, se ocupă de cazul trecerii la ortodoxism a cătunelor Făgădae și Coada Feleacului de lângă Feiurd (lângă Cluj) și protestează că ministerul a înființat parohii în aceste cătune, fără ca numărul familiilor lor trecute la ortodoxism să fie de 500 cât prevede legea. „Albina“ vede în aceasta o încurajare de către stat a propagandei contra biserică române unite.

— „Lupta“ anunță, că cu ocazia vizitei suveranilor noștri la Varșovia, cercurile monarhiste poloneze au pus în discuție uniunea personală româno-poloneză.

— „Ellenzék“, publică textul răspunsului dat de guvernul român la memoriul înaintat Ligii Națiunilor de către Asociația săcuilor din Ungaria în chestiunea persecuțiilor școlare din România. Re-

iese din acest răspuns: că în timp ce proporția populației ardeleni este aceasta: 57.3% români, 25.5% unguri, 10.6 germani și 2.5% evrei, liceele se împart astfel: 41.2% românești, 41.2% maghiare, 13.6% germane, 4.1% evrești. Școlile civile: 28.2% românești, 55.2% ungurești, 14.1% nemțești; șc. comerciale: 35.7% românești, 53.6% maghiare, 10% germane; șc. normale superioare (calificând profesori secundari): ungurești 100%, românești nici una.

Aceasta înseamnă marea persecuție, pentru care trebuie să fim părâți zilnic la Liga Națiunilor.

— „Aurora“ reproduce citate din cartea „Păcatele Mitropolitului Miron Cristea și nelegiuirile celor din jurul său“ a păr. Sacheiarie, care acuză pe mitropolitul primat de imoralitate și alte asemenea fapte, pentru cari autorul cărții a cerut judecata Sinodului.

Dela o zi la alta

— Roșu-alb-verde. Provoacățiunile concetățenilor unguri au sporit săptămâna aceasta cu una de o cutezanță uimitoare. Hotărând regionala C. F. R. din Cluj zgrăvirea birourilor sale, toate birourile au fost zgrăvite după cuviință, numai șeful personalului, subalternul dlui Radu, a pus să se zgrăvească biroul său (camera Nr. 17) în tricolorul unguresc: roșu-alb-verde. Aceasta într'o clădire care este a statului român. Provoacățiunea aceasta, după cât aflăm dela persoanele cari ni-au adus-o la cunoștință, n'a fost reparată nici astăzi și nici funcționarul maghiar n'a fost pedepsit.

— Un scandal cultural. Titlul acesta este din ziarul evreesc „Uj-Kelet“, care numește astfel hotărârea guvernului de a introduce limba română, în locul celei ungurești, în cele patru licee evrești din Ardeal. Firește, din partea dragilor noștri evrei cari acum o lună au votat la Timișoara credința scumpei lor Ungarii, nu ne puteam aștepta la o dragoste mai măgulitoare. Acelaș ziar evreesc scris în ungurește, ne asigură că evreii din Areeal vor protesta la Liga Națiunilor și nu mai știu unde, împotriva scandalului cultural care este introducerea limbii române în școlile lor.

Ne așteptăm la această obrăznicie, pentru că trebuia dată o lecție guvernărilor noștri cari au înființat cele patru licee evrești, focare ale propagandei budapestane. N'a fost de loc un scandal faptul, că o mie de ani evreii din Ungaria n'au avut o singură școală, și este un scandal european, că în România li-se interzice a se cultiva în spiritul propagandei acestei drepte Ungarii.

Să'i lăsăm să protesteze. E bine, ca odată să se poată umple carul.

— În sfârșit, misterul care acoperia de mai bine de o lună chestiunea catedralei ortodoxe a Clujului, a fost împrăștiat printr'o interesantă destăinuire a unei persoane competente, făcută în nrul din 5 crt. al „Libertății“ din Orăștie sosit la Cluj în momentul când încheem ziarul. Corespondentul inițiat al confratelui din Orăștie arată, că nu toți membrii consistorului au fost de partea firmei evrești din Cernăuți. Dimpotrivă. „Fiindcă două firme ro-

mânești erau mai ieftine în ofertele lor decât firma cu evreii, înțelesul era, că lucrarea se va da unei firme românești din București, condusă de Români buni și meșteri în astfel de zidiri mari“.

Confratele din Orăștie arată apoi, că îndată după deschiderea ședinței, dl Ioan Matei, asesor și deputat liberal s'a ridicat și laudând în fel și chip oferta evrească, a izbutit să câștige favorizarea acesteia.

Iată deci că se explică, de ce ziarul nostru care a adus acum trei săptămâni cunoscutele destăinuiri, a fost înjurat corturărește de colaboratorul organului liberal din localitate.

Cât despre ședința de acum două săptămâni a consistorului, despre ațe cărei hotărâri s'a refuzat presei orice comunicare, „Libertatea“ scrie, că „asesorii s'au gândit bine ce fac și au răspuns meșterilor bucovineni astfel: Primim și-acum îmbiemântul vostru, dar cu acea înștiințare, că noi cele 5 milioane Lei, nu le putem replăti decât în 4—5 ani. Iar camete după bani plătim atât cât ia „Banca Națională“ a României (7%) și 2% peste asta pentru cheltueli...“

Asta e atât cât o respingere a îmbiemântului evreilor bucovineni, căci ei n'au de unde da 5 milioane cu 7% (șapte la sută) pe an, și cu 2%, cu 9% de tot, — când toate băncile iau 16—20% la an. Vădit lucru că evreii nu vor primi, și așa socotelile d-lui Matei și soții, în jurul acestei întreprinderi, se vor spulbera în vânt.“

D. Dr. Giurgiu, avocat și fost membru în comitetul baroului din Cluj, a făcut deunăzi o seamă de declarații lui „Ellenzék“, cari au jicnit nespuse corpul avocaților români din localitate. D-sa a spus nici mai mult nici mai puțin, decât că avocații români, cari au dat acum două săptămâni cunoscuta „lovitură“, au fost mânați numai de pofta de a răpi pâinea dela gura avocaților unguri și evrei. A impune adică respectul suveranității naționale, unora cari erau numai tolerați în barou întrucât nu au satisfăcut condiția cu care au fost primiți în barou după ce întâi refuzaseră jurământul, înseamnă va să zică ceeace dl Dr. Giurgiu ne spune cu atâta bărbăție. Atâta doar că acest glas, singurul din tot baroul din Cluj, s'a rostit într'o gazetă ungurească, unde semnificația lui este îndoită.

Băncile, Comercianții, Industriașii sunt rugați să-și facă Inserțiunile reclamele în ziarul „Clujul“ în preț de jumătate ca ori unde.